

Prenumerationspris:

1/1 år Ekr. 2:—
 1/2 " " 1:—
 1/4 " " 0:50

Estlandssvensk tidning

Utgivare: Svenska Folkförbundet.

Redaktör: N. Blees, Rütli 3, Tallinn.

Pren. pris till utlandet:

1/1 år Ekr. 3:—
 1/2 " " 1:50
 1/4 " " 0:75

Estländska badorter.

Sedan Estland efter kriget „upp-täckts“ av svenskarna har man i Sverige också mer och mer börjat tala om de estländska bad-orterna. Dessa ha visserligen bestått och blomstrat långt innan någon ännu vågat tänka på ett fritt Estland, men det var huvudsakligen det stora kejsar-dömets badgäster som frekven-terade dem och i Sverige förblevo de i bästa fall blott geografiska namn. Ty till zarismens Ryssland foro ju de svenske ej gärna utan trängande skäl.

Det nya Estland åter öppnade stora famnen åt väster och den propaganda som estniska staten gör för landets badorter har i Sverige ej förklingat ohörd.

Badorter äro ju — åtminstone i de officiella broschyrerna — till för sjuka, och vad man i dessa brokiga blad får läsa, är i första hand ett lovordande av badan-staltenas förmåga som hälso-bringare för en sjukdomsplågad mänsklighet. Så är det i främsta rummet den estländska gytthan som prisas och det synes också med rätt. Ty gyttejebaden i de estländska kurorterna äro sedan många årtionden kända som vallfartsorter för plågade människor, som efter genomgån-gen kur mer eller mindre bild-ligt kastat bort sina krykor och helade vandrat till sitt land igen.

Det är särskilt för alla slags reumatiska lidanden som gytthan visat sig verksam. Likaså be-handlar man med stor framgång hjärt- och nervsjukdomar, hud- och kvinnolidanden med över-huvud alla moderna badformer,

som under framstående läkares ledning driva sjukdomarna på flykten.

Men hur allvarligt man än må ha anledning att prisa de olika or-terna som sjukdomsbotare är det dock till vida övervägande del friska och blott vilobehövande som strömma till baden. Och deras badortsmedicin brukar gå under det gemensamma namnet vila, förströelser och nöjen.

Att gradera de estländska bad-orterna efter deras rykte och framstående läkemöjligheter är icke ett semesternummers upp-gift. Den verkligt sjuka väljer inte sin uppehållsort efter re-klamens utsagor utan det är lä-karen som ordinerar. Men den som icke är sjuk — ännu mer den som helt enkelt vill roa sig — slukar febrilt den lovordande re-klamen och störtar iväg för att njuta all uttrumpetad härlighet — för att ofta nog vända svårliga desillusionerad tillbaks. Att re-kommendera badorter och se-mestervistelse är därför en mycket grannlaga sak, och egentligen måste man veta en hel del om de rådfrågandes personer för att kunna träffa det rätta. Om tycke och smak låter sig inte diskuteras.

Om vi nu skulle tillåta oss att tala litet om de olika estländska badens goda egenskaper — ur den icke-sjukens synpunkt — så må det i dessa tider inte verka allt-

Det svenska kulturarbe-tet i Estland befordras bäst genom att så många sven-skar som möjligt komma hit för att på ort och ställe lära känna Estland och dess svenskar. Därför ut-ger Kustbon denna gång ett „Semesternummer“. Prenumerera genom pos-ten på Kustbon som ger många vinkar och råd hur man skall inrätta sig bil-ligt och trevligt.

för banalt att främst beröra pen-ningefrågan.

Därvid kan man tryggt fram-hålla att Estland — Europas bil-ligaste land — också bjuder dess billigaste badorter. Även om man väljer Hungerburg eller Pernau, som bjuder de största utsikterna till utgifter efter „kontinentala“ begrepp, så kan man inte säga annat än att dessa äro billiga. Om man inte alltför febrilt för-faller åt mer extravaganta fres-telser, så kan man både leva gott och ha ett mycket friskt badstrandsliv och taga del i alla bjudna förströelser utan att inkl. resan Sthlm — Reval tur och retur ge ut ens så mycket som för en fa-

Den som vill ha svenska sommar-gäster får dem lättast genom en annons i Kustbon. Kustbon för-säljes i sommar på alla estlandsbåtar.

En god översikt över estlandssvenska stammens liv genom århundradena ger den i Stockholm bosatte estlandssvensken Jakob Bles lilla bok «Estlandssvenskarnes historia» P. A. Nordstedts & Söners förlag, Stockholm 1924 Erhålles genom varje bokhandel.

miljesejour i det ingalunda slösaktiga Södertelge. Pernaus och Hungerburgs plager äro utan all överdrift något alldeles extra vad naturen beträffar, och allt vad den s. k. kontinenten bjuder av särskild „plagekultur“ finner man här i fullt acceptabel kvalitet. Dans, från det stilla familjetéets tantkontrollerade svängar till den stora „concours dansant“ efter tanternas läggdags — har man fullt nog av även i förening med brokiga regattor av olika slag. Pernaus är alltså Estlands Trouville och Hungerburg dess Zappot. Sat sapienti!

Den som har ett mer inåtvänt sinne — som inte tycker om eller som har sitt livs Trouville och Zappot bakom sig — håller gärna sitt intåg i Hapsal. Här är den familjebetonade stämningen utpräglad men trevligt familjebetonad med tillfällena till en hel del mer ungdomlig förströelse. Hapsal är Estlands Södertelge med en smula tillsatts av „gamle kungens“ Marstrand. Det gamla ståtliga biskopsplottets ruin, det tjugusende slottskapellet samt de svenskminnesomsvepta förfallna fästningsmurarna anslå grundstämningen: romantik! Sätt fullmåne över slottet, låt natten vara lugn och mild och låt människan ha bakom sig en härlig sommardag av segling, sport, promenadkonsert och stilla „tedrickningsvipp“ — den som så inte inser att gamla Hapsal har en underbart förnämligt gammaldags charme han vet överhuvud inte vad en genomtrevlig, tvångsfri, gemytlig gammal badort vill säga. Och när familjefadern kontrollräknar veckonotan, så ler han belåtet i mjugg och utbrister: Ja, dyrt kan man sannerligen inte påstå det är!

Skulle någon längta efter det fullständiga lugnet, törnrosasömmen i en liten världsfrämmande uridyll, ja, då går givetvis hans väg till Arensburg. Här har man Söderköping, Gränna, Hjo och en smula Furusund på nittitalet —

allt väl blandat och placerat vid öppna havet. Denna lilla förtjusande medeltisstad med sina ruiner, sina stolta historiska minnen, sina trädgårdar och sin hemmabadstrand gör Arensburg särskilt passande för barn, föräldrar och barnbarn. Och priset — ja, betydligt billigare än det redan mycket billiga Hapsal.

En sak måste den samvetsömme rådgivaren säga sina svenska bröder: Estland är ett „ungt“ land, dess medel äro ringa och dess badorter kunna i fråga om lyx och komfort icke tävla med de gamla kulturländernas första klass turisteleger. Men med hänsyn till priset är livet i de estländska badorterna synnerligen prisvärt. Är man icke utpräglad „asfaltmänniska“ och anser man inte de illustreerade veckotidnindarnas högröstade lyxbadvärld för höjden av trevnad och kulturell förfining, så finner man sig utmärkt väl tillrätta i den miljö Estland förstår bjuda.

Får man ge ännu ett råd? Utom en smula kunskap i tyska — Östereuropas gemensamma umgängespråk — får man ökat nöje av litet historiska kunskaper och sinne för det förgångnas romantik. Estland är ett så egenartat land, så helt annorlunda än vardagens Sverige och hela det „moderna“ Västeuropa, att det fordras vissa förutsättningar att förstå landet. Men tag en repetitionskurs i vår svenska stormaktstids historia, sätt Er en smula in i Estlands 700-åriga krönika och Ni finner ett utsökt nöje i att efter badet, svept i i Er brokiga badkappa, göra en liten upptäckarfärd inne i de fornåldriga stadsbildningar ur vilka badorterna vuxit fram.

Vad Hapsal beträffar så bjuder närheten av de estlandssvenska bygderna ett extra plus av intresse. Sitt inte fast i staden och tro att ni lärt känna Estland utan se Er omkring bland Estlands svenskar. Låt överhuvud taget den svenska stel-

heten försvinna, sök överallt anslutning till landets egna invånare och ej blott till svensktalande medgäster, och Ni har ett helt annat nöje av Er vistelse. Kanske kan Ni ha då utsikt att förstå hur Estland blivit till det Estland som eljest blott verkar främmande och ofattligt i all sin olikhet mot gamla Sverige. Sällan har man i främmande land tillfälle att på en gång träffa samman med så många olika folk och språk som här. Förbered Er en smula på sommarens sejour och Ni tycker Er ha än mer valuta för den mycket måttliga utgiften. — Den förstående och verkligt vetgirige landsmannen stå vi gärna till tjänst med ytterligare förhandsupplyningar. Studera Kustbons annonser!

P. S. Badortsprospekt hos alla resebyråer i Sverige!

Estland och dess nationella minoriteter.

Sveriges folk har ingen nämnvärd erfarenhet av nationella minoritetsfrågor inom egna gränser. Den lilla finska stammen längst i norr — några och trettio tusen själar — har aldrig kommit i sådant motsattsförhållande till landets huvudfolk att ett medvetet „problem“ uppstått, och vad de kanske sex tusen lapparna beträffar, så ligger dessas problem — här kan man tala om ett „problem“ — på ett annat plan än det nationella. Här gäller det en primitivare livsform — nomadens — som kommit i konflikt med den bofasta omgivningen, och där med den ekonomiska nödvändighetens oemotståndliga kraft den primitivare så småningom måste ge vika.

En tids vistelse i Estland kan, vad kännedomen om nationella minoritetsproblem beträffar, gestalta sig ytterst lärorikt för en rikssvensk. Från det nationellt och kulturellt enhetliga Sverige kommer man till ett land, där olika nationaliteter och kulturer leva om varandra — där den historiska, kulturella, ekonomiska utvecklingen icke lämnat spår efter sig i form av på varandra liggande plana skikt utan där allting genom våldsamma makters spel vridits och kastats om vartannat, så att ett lodrätt snitt

visar en linjekastning likt en s. k. marmorkaka, där de olika degfärgerna slingrats in i varandra.

Tyskt, danskt, polskt, svenskt och ryskt ha under århundradenas lopp stritt om herraväldet i landet. Den estniska huvudmassan — av annan ras och annat språk — har först på mycket sen tid haft möjlighet att stiga upp till den fria utväcklingens yta. Då Estland för 15 år sedan lyckades skapa en estnisk nationalstat, var det estniska folket alltså en av den moderna tiden rätt oberörd massa utan en på nationell egenart uppbyggd högre kultur.

Denna nya, kulturellt ännu så föga genomarbetade massa ställdes inför uppgiften att gestalta en rad nationella minoriteters liv inom ramen av den gemensamma staten. En fruktansvärt svår uppgift för en ung nation utan stödande tradition. Men man måste säga, att den nya folkstaten på ett förbluffande ansvarskännande sätt förstått att tillämpa satsen: *Leben und leben lassen*. Den estniska statens minoritetsförfattning har tillskurrats efter kulturellt mycket liberala linjer. Utom Schweiz torde intet annat land i Europa ha att uppvisa en så liberal nationell politik.

I Schweiz synes dock nationalitetsproblemet ligga mycket lättare till än här i Estland. Där rör det sig om mer jämnspelta proportioner, om trenne nationella kulturer av tämligen vad ålder och utväckling beträffar likvärdig art. I Estland åter äro i varje hänseende olikheterna så stora att problemet måste ses under helt annan synvinkel.

Estlands små minoriteter tvinga icke kvantitativt till hänsyn. Det är här andra bevekelsegrunder som spela in. Kanske ett visst svärmeri för nationalitetsprincipen som sådan, grunden till den estniska folkstatens egen födelse. *Leben und leben lassen*. Men också hänsyn till större och mäktigare mer eller mindre direkta grannar. Om också det zaristiska Ryssland försvunnit, så fanns det stora ryska folket dock kvar — ett jättefolk som naturligtvis i annan form så småningom åter skulle komma att göra sin styrka gällande. Den ryska minoritetens i Estland liberala behandling måste ursprungligen ha

ansetts som ett slags klokt placerad livförsäkring — en viss garanti mot ej alldeles uteslutet bakslag.

Den tyska minoritetens behandling var dock det allra delikataste problemet. Att i en nationalstat med ett kulturellt ganska "nytt" folk är behandlingen av det forna herrefolket en synnerligen kvistig fråga, vida svårare att lösa än då det gäller stammar av mer till utväcklingen likartat slag.

Visserligen låg också bakom denna lilla minoritet ett väldigt folk — f. t. slaget och sjukt men ingalunda utan framtid. Men minst lika mycket insåg man vikten av klok och riktig disposition av inom den nya staten levande kulturella resurser. Den tyska kulturen hade under loppet av sjuhundra år redan gått det estniska folket så pass i blodet, tagits så starkt i anspråk vid den spirande estniska nationalkulturens upptagande av "tiden", att tysk kultur t. v. måste förbli den källa, ur vilken den nya nationen hade att ösa till dess egna brunnar gävo tillräckligt vatten. I våra dagar torde utom det egentliga Ryssland ingen "ny" kultur ha utsikt att uppstå. Det nya som skapas av "nya" folk måste mer eller mindre bli en syntes av "äldre" kulturer under delvis nya former.

Vad den lilla estlandssvenska stammens problem beträffar ligger det alldeles på sidan om de andras. Sverige är visserligen en större och mäktigare grannstat men materiellt ej av betydelse att nödvändiggöra en större hänsyn. Här torde man mera få räkna med en viss sentimentalitet — en hjärtats böjelse för Sveriges folk, som i traditionen står som en frihetens och humanitetens fackla. Den lilla svenska minoriteten var så liten, ägde ej kulturella fonder som kunde bli nyttiga för rikets uppbyggande. Men den var den minoritet, som låg det estniska folket närmast i fråga om livsformernas likhet. Skillnaden mellan svenskt och estniskt har knappast varit mer än språket — det likartade livsödet under mäktiga härskare av annat språk, annan kultur torde här ha kommit hjärtat att tala.

I våra dagar blåser över hela världen en vind, som icke är gynnsam för nationella minoriteters liv inom staterna. Vart vi

än se oss omkring bland länder med nationella minoriter efter den stora europeiska omvälvningens ideal, knakar det i fogarna och friktionerna bli allt starkare. Ingenstans torde man emellertid märka så litet av nationalistisk fanatism som i Estland. Och av de estniska minoriteterna torde ingen sitta så litet antastad som den svenska.

Denna förmånliga särställning synes emellertid ålägga estlandssvenskarna särskilda förpliktelser mot den gemensamma staten. Estlands svenskar måste ständigt bemöda sig om att visa sig mäktiga den skötsel av egna angelägenheter som statsförfattningen skänker. Estlandssvenskarna böra vad hela deras utväckling, ekonomiskt och kulturellt, beträffar, ständigt sträva efter att hålla jämna steg med esternas egen utväckling.

Det är helt naturligt att det fornåldrigt romantiska, som vilar över estlandssvenskarnas nejder, i första hand väcker den nutidssvenske turistens intresse. Väcker så att säga hans "Skanseninstinkter" och kommer honom att som det svenska kulturarbets mål se ett konservering av det som är "gammalt och fornt". I viss mån må sådan konservering ske, men ingen må förglömma att estlandssvenskarna icke äro några Skansenlappar, inga utställningsföremål för främmade turister utan levande liten folkstam som icke kan bestå utan hårt och medvetet arbete att hålla jämna steg med landets huvudfolk.

Estlandssvenskarnas livsvilkor äro icke lätta. Det fordras en stark befordran av framtanda och initiativkraft för att den lilla stammen skall komma framåt. Främlingar få vanligen blott se en glimt av helgens liv, av fest, sommarsol och högidstal. Men det är icke detta som är estlandssvenskarnas liv. Det är deras vardag av kamp för tillvaron som ger en fläkt av svensk anda.

Sök få grepp om estlandssvenskarnes vardag, om hela Estlands vardag. Blott den som fått sitt finger på den estländska vardagens puls har förutsättning att rätt förstå det lilla svenska problemet i Estland. Lösenordet för all svensk hjälp till Estlands svenskar är: Hjälp estlandssvenskarna hålla jämna steg med landets huvudfolk. *Iakttagare.*

Ur Dombergets krönika.

II.

Signaturen Carolus fortsätter här sina käserier över Revals Domberg.

När man passerat "Langer Domberg" — vägen mellan de höga skrovliga murarna — och står framför den ryska Domens brokiga och i Dombergets miljö så föga passande ryska prakt, ser man till höger en hög terrasträdgård med väldiga granar framför en hög, gråvit byggnad. Det är det s. k. Tollska huset, som på andra sidan — mot Tyska Domen — visar en förnämt imponerande pelarfasad. Det gamla vackra, numera en smula förfallna paläet är näst slottet Dombergets största byggnad. Genom arv och gifte har det gått i familjerna Toll, Igelström och Douglas — gatan som huset ligger vid har sitt namn efter den greve Douglas, generalguvernör över Estland, som har givit huset dess nuvarande gestalt efter den stora branden på Domen 1684.

Den stora borggårdslignande gården, de väldiga, gammaldags våningarna med deras djupa fönsternischer och långa välvda gångar tyder på gammal intressant tradition. Än i dag ha vi där en vit fru, som med förkärlek lär smyga omkring, fast det blott är vår i förra numret omnämnda gamla kocka med djävulsskräcken, som ett par gånger mött henne på väg den långa gången bort till kök och handkammare.

Vem denna vita fru i livstiden kan ha varit, har jag inte lyckats få tag i. Men familjetraditionen vet att berätta, att den redan nämnda underjordiska gången, varur jag för flera år sedan drog upp ett par målbrottsgrabbar, som gått vilse i Dombergets underjordiska värld, tycks ha med saken att göra.

Långt tillbaka i tiden — någon gång på 14-hundratalet — lär nämligen en ung och fager nunna av en förnäm herre, som bebodde det Tollska husets föregångare på tomten, rövats bort ur det en halvmil utanför staden belägna Brigittinerklostert. Den stackars nunnan skall ha förts den än i dag bestående underjordiska gång, som från klostret leder upp till Domberget, och varifrån man genom en tvärgång kommer upp under vår grönsaks-

källare. Klostersystemen lär ha blivit gift med sin förförare, men sorgligt nog senare råkat förirra sig utanför den äktenskapliga trohetens ramar och blivit inmurad någonstans nere i källaren. Det finns ännu kvar en djup nisch därnere, där den äkte mannen så grymt, men efter tidens uppfattning så ståndsmässigt, levande lär inspärret den olyckliga.

Det är emellertid inte denna medeltida tragedi jag närmast velat berätta. Utsagorna i målet äro något väl svävande och torde inte stå sig inför rätta. Däremot har huset ett annat minne, i vilket den underjordiska gången spelar en roll, och den saken finns en fullt trovärdig krigsrätts protokoll på.

Saken går tillbaks till de första åren av 16-hundratalet, då striden ännu stod mellan kung Sigismund och hans handlingskraftiga farbror hertig Carl. Sedan hertigen i Sverige blivit erkänd som regerande arvfurste, riktade han en barsk uppmaning till det estländska ridderskapet och Revals råd att besluta sig — antingen för kung Sigismund eller för hertigen. Beslutet föll sig inte vidare lätt för de stackars herrarna. Å ena sidan hade de kung Sigismunds polska härsmakt, å andra sidan hotade hertigens lättsvängda bödelsvärd. Men som det efter slaget vid Kokenhusen iust såg litet mörkt ut för hertigen, och Sigismund drog väldiga polska styrkor till Estland, tyckte åtskilliga herrar att det var litet mindre farligt att hålla sig till Sigismund som i alla fall var Guds smorde. De skickade därför några män bl. a. herrar v. Treyden och v. Rosen med brev till kung Sigismund i Polen för att underhandla om villkoren för en underkastelse. Huvudmannen för denna meningsriktning var fältmarskalken Moritz Wrangel d. y. — för sin taperhet världsberömd, som de gamla krönikorna berättar — men hertig Carl hade i Herr Anders Linnarsson en ståt-hållare och slottshövisman, som var varje sammansvärining vuxen. Herr Anders fick reda på att ett brev avgått och ville nu lägga vantarna på svaret. Men som han ansåg läget i Estland högst kritiskt, for han först till Stockholm för att konferera med

hertigen. Hans ställföreträdare — en bald riddersman med det trohjärtat klingande namnet Sven Larsson lyckades dock ej få tag i svarsbrevet och inför hertigens åter stigande aktier hade de sammansvarne för länge sen uppgett sin plan. När Anders Linnarsson återkom, började han genast räfst efter hertigens direktiv — och då förstår man. Men han gick slugt tillväga. Det gällde att få tag i Sigismunds svarsbrev. Helt oskyldigt bad han den polska deputationens ledare, herr Hans Christoffer von Treyden, komma upp och språka litet en kväll i ståt-hållarens eget hus, som tycks ha stått just där Tollska huset nu står. Herr Anders höll med herr von Treyden att hela polenhistorien inte var värd att röra mer i då det ju inte blev något av med saken. Men det skulle roa honom, Herr Anders nämligen, att höra litet mer om den där polenresan av de övriga sändebuden. Om herr von Treyden inte kunde söka få tag i dem och komma tillbaka i morgon med dem allesamman? Jo, så gärna så, svarade herr von Treyden — men när herrarna kommo igen följande dag så förklarade ståt-hållaren dem helt barskt häktade. Han lämnade dem ett ögonblick ensamma för att gå ut till sina adjutanter och ordna med häkten — men när han kom in igen voro samtliga försvunna. Kvickt som tanken hade de smitit ut ur rummet — herr von Treyden var tydligen umgängesvän i huset — och ut genom den underjordiska gången bort till klostret, där de fått tag i hästar och galopperat i väg i mörka kvällen. Det var 7. dec. 1604. De blevo genast förföljda, en av de tre dödades under förföljelsen, men herrar von Treyden och Rosen måste vandra den hertiglilla rättvisans väg och halshöggos ett år senare i Stockholm.

Fältmarskalken Wrangel lyckades på omvägar komma undan till Polen.

Carolus.

Hallå, svenska filmregissörer!

Filmen är ett instrument, som hittills ej funnit vidare beaktande i propogandan för den svenska stammens förkovran i Estland. De svenska filmföretagen, som under senare år farit världen

runt för inspelningar ha ännu ej blivit hälsade på denna sidan Östersjön. Och dock bjuda estlandssvenskarnas bygder med sina egenartade livsformer och originella gestalter en sällsynt god miljö för de bygdefilmer som just nu äro så moderna i Sverige. Ett folkskådespel, skrivet direkt för filmen och förlagt till estlandssvenska bygder samt med några karaktäristiska infödingar som medagerande skulle kunna bli ett verkligt slagnummer för svensk filmproduktion.

Också ett annat motiv bjuder Estland, ett oändligt ståtligt: Den förfallande, egenartade, melankoliska värld, där en gång de baltiska baronernas rike låg. Den som berest den estniska landsbygden och sett dessa hundrade, sakta förfallande herrgårdar och slott, och som levt länge nog i landet för att ha fått ett fast grepp om »det baltiska ödet» — den en gång så mäktiga, för sin frihet och sin egenart så heroiskt kämpande tysk-baltiska riddar- och hansastammen — kan ej freda sig mot tanken att just här kunde en film vevas, som bleve gravmonumentet över en av världens mest egenartade kämpasagor. Har man sett den estniska slätten och dess förfallande härlighet, lärt känna några av de ofta så originella, imponerande och ödestrotsande gestalter som ännu hålla sig på sina fäders jord, så utropar man: Är det verkligen möjligt att filmens män ännu ej hittat vägen hit?

Sök fram Gustaf Jansons „Nils Dobbare“ — följ den svenske legoknektens väg under den svenska kronans hårda kamp för sitt fotfäste här i landet under kung Johans dagar — och man har genast ännu ett ståtligt ämne att dramatisera och fästa på filmen. Tag Nils Dobbare i näven och låt honom styra bilen i sina fotspar och man måste konstatera att Gustaf Jansson, som aldrig varit i Estland, rent clairvoyant skildrat landskapsbilden. Nils Dobbare skulle ge en glänsande svensk film!

Under många år har jag nu gått och supit in estländsk romantik, och otaliga noveller och skildringar ha fått sin näring ur den estniska jorden och gått rätt vida omkring i världen.

Fantasi och hjärta ha format massor av filmberättande bilder, som lagrats i min hjärna som kortlekar. Det behövde bara komma en filmkunning man och ordna upp dessa kortlekar efter filmteknikens krav. En man med mycken personlig kultur och ett varmt hjärta. Ty utan hjärtat förmår ingen tränga in i den estniska jordens själ.

Nu har jag beslutit att bjuda en filmman mitt huvud på ett fat att han må ordna min hjärnas lekar. Vad stort sker, sker tyst och kanske blir det den svenska filmen som i Estland hittar sin stora fullträff

C. M.

En svensk film i Reval.

På kino „Modern“ i Reval löper f. n. en svensk film, som vi göra alla svenskar i Estland uppmärksamma på, nämligen en filmatisering av Carl Fredrik Dahlgrens folkliga sångskådespel „Värmlänningarna“. Stycket skrevs för ett par mansåldrar sedan och har under tidernas lopp blivit Sveriges nationalskådespel framför alla andra. En skildring ur den värmländska allmogens liv med ett ovanligt vackert och gripande inlägg av den unga kärlekens kamp och seger.

Filmatiseringen är ett par år gammal, en av de första tonfilmer av svenskt ursprung som kan betraktas som på en gång tekniskt och konstnärligt fullgoda. Filmen återger på ett mycket vällyckat sätt teaterstyckets hela omedelbara charme, och filmens möjlighet till bred och utförlig naturskildring har till fullo utnyttjats.

Filmen är inspelad med idel kända skådespelarkrafter från olika teatrar och Operabaletten medverkar i danserna.

Härmed uppmana vi hövligast de estlandssvenska prästerna och skolcheferna, lokalföreningar och andra organisationer som verka för den svenska kulturen i Estland att i god tid tillstålla Red. erforderliga meddelanden om sin verksamhet. Kustbons läsekrets önskar erfara sådant genom sin tidning.

Denna beaktansvärda film ger med starkt gripande kraft en fläkt av det speciellt värmländska kynne, som genom Selma Lagerlövs Gösta Berling blivit världsberömt — denna sommarlätta sorglöshet och i vråarna lurande svärmöd som så starkt återspeglas i vår svenska litteratur och så smånigom blivit den hallstämpel, som världen tryckt på Sveriges folk. Det vore synnerligen önskvärt att denna film komme till förevisning även i Hapsal — estlandssvenskarnas centrum.

Svenska turister i Estland

som önska lära känna det gamla Reval eller njuta landsvistelse för minsta möjliga utgift, göra klokt i att taga in hos privatfamiljer i staden och något av de många herrgårds- och strandvillapensionaten i Norra Estland. Uppe i Dombergets romantiska värld mottagas svenskar som kärkomna gäster i komfortabla hem till mycket billigt pris inkl. frukost. Enkelt och sunt lantliv under angenämaste former och i mycket internationell omgivning annonseras i landets tidningar till i Sverige okända priser. Särskilt passande för dem som önska öva upp sina språkkunskaper — tyska, franska, engelska, ryska. Nästan överallt träffar man någon som förstår svenska.

Genom att väl förbereda sin semestervistelse slipper man betala „lärpengar.“ Den som förstär att ordna praktiskt för sig kan tillbringa hela sommaren och få se hela Estland — inkl. resa tur och retur — för mindre än han i vardagslivet ger ut i Sverige. Att tillbringa sommaren i Estland betyder besparing. Sign. Carolus, Kustbons redaktion, står sina landsmän gärna till tjänst med anvisningar mot bilagt svarsporto om 25 öre.

Sveriges fattigvårds- och barnavårdsfunktionärers Riksförbund kommer till Tallinn.

Ett antal medlemmar ur Sveriges Fattigvårds- och Barnavårdsfunktionärers Riksförbund kommer 15—17 nästa juni att avlägga ett studiebesök i Tallinn. Till Tallinn komma deltagarna närmast från Runö, där uppe-

håll göres en dag. Från Tallinn sker avresa till Tartu för en dags uppehåll, varifrån deltagarna avresa över Walk till Riga. Föremål för studier i Tallinn bliva bl. a. den svenska kulturen i Estland men också den därvarande fattigvårds- och barnavårdsorganisationen. I Tartu är det uteslutande den estniska kulturen och konsten, som bliva föremål för studier. Resan ledes av organisationens sekreterare överstelöjtnant *K. G. A. Lindell* och bland deltagarna i övrigt märkes förbundets president, krigsrådet *N. Hellichus*. Antalet deltagare kan ännu icke fixeras, men kan man vänta, att antalet kommer att uppgå till cirka 60.

I Tallinn kommer en bankett att anordnas till hufvudsak av minnena från besöket i staden. Banketten kommer att äga rum den 17 juli på eftermiddagen å Dancing-Palace Gloria.

Hotet mot de estlandssvenska skutorna.

I förra numret omnämnds under "Varjehanda" helt kort den finlandssvenske riksdagsmannen Kullbergs angrepp i riksdagen mot det finsk-estniska handelsfördraget och särskilt mot den import från Estland av allehanda lantbruks- och trädgårdsprodukter som äger rum med estländska skutor.

Som det till stor del är estlandssvenskarna som sköta denna gren av Estlands varuutförsel, är det den lilla svenska stammen i Estland, som i första hand är utsatt för faran att förlora en mer än nödvändig inkomst.

I dessa krisernas tidsålder — särskilt jordbrukets — förstår man till fullo den finlandssvenske riksdagsmannens ståndpunkt. Hela vår världsdel blir allt starkare genomdragen med den ekonomiska nationalismens gränsspärar, varje land strävar efter inskränkning av sin import och om möjligt samtidigt ökning av exporten. Dessa inskränkningar träffa naturligtvis hårdast de småstater, som icke äga resurser till någorlunda omfattande självushåll. D. v. s. som icke genom egen produktion täcka sina behov.

Estland har redan fått exporten ytterst inskränkt och

man måste förvåna sig, hur pass det lilla jordbrukarlandet förstätt draga sig fram med så liten import. Och dock blev handelsbalansen för mars passiv — importen hade ett värde av c:a 4,5 mill kr. medan exporten stannade vid 3,8. mill.

Estlandssvenskarnes lilla kuststam har det redan nu mycket svårt. Mer än väl behövs det lilla kontanttillskott man kan skaffa genom egna skutors export till Finland av estlandssvenska lantmannaprodukter och en smula trädgårdsalster. Östersjön runnt är tillträdet försvårat för de små skutorernas laster. Om nu också Finland spärras blir läget betänkligt förvärrat. Om lantmän och trädgårdmästare ha det svårt i Finland, så ha de det dock betydligt svårare i Estland, där staten ej så kraftigt kan träda hjälpsamt emellan som i det betydligt rikare Finland, där krisens verkningar redan gått betydligt tillbaks beträffande arbetslösheten och där hela det ekonomiska livet f. n. är stätt i livligt uppsving. Man behöver blott betrakta de ledande industriernas och bankernas vinstutdelningar för att få ett starkt intryck därav.

Tidning, bio och radio.

För några år sen kom jag på en bilresa att övernatta i en liten tysktalande by i en avkrok av Jugoslavien. En liten tysk språkö mitt i det stora slaviska folkhavet. Kanske ett par tusental själar strödda i några byar däromkring.

På bordet i mitt rum i det lilla värdshuset låg en tysk tidning. Ett litet ortstidning stort som Kustbon. En tidning som satt sig till uppgift att vara traktens förbindelsesträng med den stora tyska världen, den kedja som höll de små bysamhällena samman till en enhet. Mycket kunde ju inte få rum däri men allt som angick orten och dess lokala intressen såg man där, man fick en aning om livet utanför de tränga gränserna och läsarna tycktes vara ivriga att dra sitt strå till stacken då det gällde att diskutera gemensamma livsintressen och finna medel och utvägar i kampen för den tyska nationalitetens bevarande i denna isolerade

trakt. Det var litet skvaller och prat också, inte bara "kulturella" avhandlingar — sånt som kunde intressera fruntimmerna i byn, de där hade mindre "kulturell" lidelse än männen.

Men ekonomin? frågade jag. Inte kan väl det här lilla bladet bära sig? Naturligtvis inte, svarade man. Det är Föreningen för tyskheten i utlandet som står för den.

Det vore något för Kustbon att tänka på, tyckte jag. Kanske också för de vänliga makter hemma i Sverige, som ivra för svenskhetens bevarande i Estland. Det finns hundratals sådana små tyska bytidningar utanför Tyska Rikets gränser.

Det fanns en biograf också i den lilla byn. Det var väl ursprungligen en gammal lada, som plåstrats om till en ganska hyggelig föreningslokal. Ett litet andfått elektricitetsverk sörjde för ljus och kraft.

Utan biografen kunde vi inte reda oss, förklarade Kulturföreningens ordförande. Utan biograf växer ingen kraftig folkkultur fram, yttrade ordföranden med mycket värdighet och självmedvetenhet.

En gång i vecken hade man stor föreställning. Instrumentalmusik och sång — vilken tysk by har inte sitt kapell och sin sångkör? — ersatte tonfilmen, som då ännu var ny ute i stora världen. Därtill kopplade man in sin radio på någon lämplig underhållning och sedan hade man en smula dans för ungdomen i all oskuld. Ja, man drack sitt glas hembygdsvin och hade en härlig helafton i vinterrusket.

Men underhållningsfilmen var inte biografens huvudsakliga uppgift. Varje vecka gav man förevisning av nyttiga saker, det var landskapsfilmer från det tyska språkområdets olika delar, det var demonstrationsfilmer av lantbruksmetoder och hemvärd och allahanda populärvetenskapliga ting som voro folket till nytta i vardagens id. Överhuvud filmer som visade det väsentliga i det tekniska och allmänskulturella livets utveckling. Allt saker och ting som ryckte det isolerade folket närmare nuet. Inträde tio sent.

Men det kan väl inte täcka kostnaderna, frågade jag. Na-

turligtvis inte. Det är Föreningen för tyskheten i utlandet som skänkt oss detta. Film finns det gott om i Tyskland.

Tidning, bio och radio är det första vi avkrokarnas utlands-tystrar få från Riket, sade man. Sen kommer allt annat så småningom.

Det fanns en hel del gott i byn som kommit från Tyskland. Det är som om vi hade lättare att tillägna oss allt det andra sedan vi först fått tidning, film och radio, sade man.

På den estnisktalande landsbygden har jag återfunnit en hel del av andan inom många sådana små tyska öar i främmande språkomgivning. Tidningar tycks här i landet proportionellt finnas fler än i de flesta andra länder, radions olika föredrag hör man som oftast under åkturer på landet. I byar långt från kyrkan har jag funnit befolkningen andäktigt sittande utanför sina hus runt om det lilla bytorget medan radion från något öppet fönster gett en hel gudstjänst till bästa. Det har varit mig ett verkligt nöje att följa bioverksamheten i min estnisktalande trakts byar. — Det är nyttigt med resor — även i Estland. *Carolus.*

Varjehanda.

Läraren Johannes Pöhl på Rågöarne har i dagarna hedrats med förtjänstmedalj för 25 års trogen tjänstgörning.

Sjuksköterskan Maria Pöhl har utmärkts med Röda Korsets medalj för uppoffrande tjänst bland de i frihetskriget sårade.

Kappelbygget på Nargö har numera tagit sin början och man hoppas kunna få byggnaden under tak på sensommaren.

Rågöbröllop på Skansen. På initiativ av Svenske Ministern, Baron Koskull, Tallinn, uppföres Rågöbröllop på Skansen den 16 juni.

1000 kr. till sjuksköterska på Runö. Framlidne grosshandlaren Carl Gustaf Carlberg, Stockholm, har enligt testamentet donerat ett årligt anslag av 1000 kronor till underhåll av sjuksköterska på Runö.

Den direkta flyglinjen Reval-Stockholm har redan börjat sina dagliga turer. En av de första passagerarne var svenske riksantikvarien Curman, som bevistat det estniska nationalmuseets 25-årsjubileum. Herr Curman återkommer i sommar för att ånyo taga i tu med utgrävningarna av Brittinerklostret.

Åtal mot de 26 herrar, som tillhört den i november påtalade oregistrerade föreningen „Deutsche Bruderschaft“,

har nu beslutats av allmänna åklagaren. Målet torde dock ej komma till behandling förrän mot hösten.

Till borgmästare i Reval har statschefen utnämnt general Soots, till samma befattning i Dorpat general Tönison.

Jaktstadgan i Estland är f.o.m. I. Juni förskärpt genom en paragraf, som påbjuder ej blott bötes-utan också frihetsstraff för både säljare och köpare av på olaga tid skjutet villebråd.

I Sverige har regeringens riksdagsproposition att lämna Sovjet den begärda statsgarantien för beställningskredit om 100 millioner kr. fått en mycket överraskande lösning. Av alla uttalanden att döma hade krediten ingen möjlighet att gå igenom och regeringen befann sig i en ytterst brydsam situation, då underrättelse kom att Sovjet icke godkände av svenska regeringen uppställda villkor.

I Danmark har det i flera städer kommit till allvarliga kommunistiska oroligheter och i samband med sjömanstrejk ha barrikader uppförts på gatorna. Numer har det dock lyckats polisen att återställa lugnet.

Sovjet har åter försökt få till stånd en skyddspakt, avsedd att garantera de baltiska staternas självständighet och skydda dem mot angrepp. Denna gång gällde erbjudandet Tyskland, som avböjt under framhållande av att det ej ansågs någon fara vara för handen, varför en skyddspakt vore omotiverad. Ej heller ansågs Tyskland att ett gemensamt tyskt-ryskt protektorat över randstaterna vore egnet att förbättra förhållandet mellan Tyskland och Ryssland.

Trotski, som sedan han lämnat Turkiet och slagit sig ner på den franska ön Korsika och ej låtit höra tala om sig på länge, befanns nyligen vara boende i en villa i närheten av Paris. Som han anses ha drivit revolutionär verksamhet i Frankrike, har han numer utvisats även från detta land och återvänder till Turkiet.

I Madrid ha åter allvarliga oroligheter förekommit, i det att högerextrema element kommit i gatustrider med arbetare. Många döda och sårade. Madrid jämte omgivning har förklarats i allarmtillstånd. Regeringen Lerroux har avgått.

Svenske utrikesminister Sänders besök i Reval har uppskjutits till 18 maj och varar till den 20.

Svensk-finska S:t Mikaelsskyrka.

Bönsöndagen högmässa kl. 11 f. m.
Söndagsskola kl. 12.15.

Kristi himmelsf.-d. högmässa kl. 11 f. m.

6 sönd. eft. Påsk högmässa på Lilla Rågö.

3 damer söka

en plats

i Sverige, där de kunna tillbringa sin semester. Svar till d. bl. red., Rütli 3, Tallinn, under signaturen „Sommargäster“.

HANSA

STOCKHOLM

Aktiekapital och reservfond

Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRING

Avdelningskontor i Reval:

Jaani Tjän. 11

Nytt i Hapsal!

Ehuru det finnes en mängd specialaffärer, såsom tyg-, läder-, sko- och kolonialvaruaffärer, har hittills saknats en handel, där man i större utsträckning och till billigare pris kunnat köpa finare stål- och järnvaror.

Denna brist har

E. Palias

numera avhjälp, då han vid Karja-gatan 10, Hapsal, öppnat en tidsenlig järnhandel.

Vissa verktyg säljas med garanti.

I affären talas även svenska!

FRISÖRSALONG för dam och herr

Amberman,

Karrigat. 17, Hapsal.

J. & A. Paalmanns
tryckeri

V. Karja 12, Tallinn

rekommenderar sig för anslags-tryck till i Estland rådande ytterst billiga priser. Beställ visitkort och brevpapper!

Sjö- och gyttjebad

HAPSAL (Haapsalu)

Bästa och billigaste sommarvistelseort.

Kurkapellet under ledning av dirigent
JOH. SIMM, Dorpat.

Reumatism, ischias, nervsmärtor, kvinno-
sjukdomar, åderförkalkning i första stadiet.

Övet 100 år uppskattade gyttjebad, moderna
inpackningar med hjärtstärkning, elektro-
gyttjetherapie, kolsyre- och andra hälsobad.

**Närmare uppgifter genom
Kurförvaltningen Haapsalu.**

Kuresaar

(Arensburg på Ösel)

Säsong 1 juni — 10 september.

Radiohaltig gyttja mot gikt, skofler, bentu-
berkulos, alla slags hud-, nerv-, kvinno- och barn-
sjukdomar m. m. Kolsyre-, syre-, tallbarr-, elektr.-
och sjöbad. Tre stora badanstalter under fram-
stående läkare.

Härligt klimat, lugnt och billigt. Förstklassig
plage. Mångsidigt nöjesliv, dagliga konserter i
parken och på plagen. I kursalongen konserter, tea-
ter- och kvartettkvällar. All slags land- och vatten-
sport. Omfattande fiske i salt och sött vatten.
Goda båt-, tåg- och buss- förbindelser. Närmare
genom.

Linnavalitsus, Kuresaar.

Fördelaktigast, intressantast och billigast
tillbringas sommaren i

Hungerburg (Narva-Jõesuu)

Naturskön sommarvistelseort. Ypperlig bad-
strand. Över 700 möblerade och inredda villo,
att hyra. Modern kurhusbyggnad. Konserter
sport, Dr. Saltmanns och Hüenes gyttje- och
vattenbad. Pensionat. Intressanta historiska se-
värdheter i Narva och omgivning.

**Er hälsa stärkes av sol,
luft och vidgad synkrets.**

Tillbringa sommaren i Hungerburg!

Närmare genom

Suvitusbüroo, Narva-Jõesuu,
Poska 27, tel. 9

Tillbringa semestern i PÄRNU (Pernau)!

Estlands vackraste havsbadort.
Underbar plage.

Modern vattenbehandling. Gyttje-,
kolsyre- och andra hälsobad,

Framgångsrik behandling av gikt,
podager, kvinnosjukdomar, hjärtfel etc.
Omfattande nöjesliv. Symfonikonserter.

Billig helpension, billiga rums- och
"per gång" - priser.

**Närmare genom „Supelinspektor“
(Badinspektören) Pärnu.**

ESTLANDS ZÄNDSTICKSMONOPOL
Tallinn, Frihetsplatsen 5. Tel. 427-91

FÖRSTA INHEMSKA
FÖRSÄKRINGS - AKTIEBOLAGET

EESTI LLOYD

GRUNDAT ÅR 1919

REVAL, LÄNGGATAN (PIKK) 11
EGET HUS. TEL. 430-08, 448-94.

**Liv-,
brand-,
olycksfalls-,
inbrotts-,
glas- &
transportförsäkring.**